

ЧИ СПРАВЕДЛИВА СПРАВЕДЛИВА ВАРТІСТЬ?

Указывая способ оценки, сам закон открывает этим лазейки к своеволию и злоупотреблениям.

Э. Леотэ [1]

Статтею 3 Закону України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, від 16.07.1999 № 996-XIV, зазначено, що метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [2].

Але реальний стан речей свідчить, що застосування справедливої вартості для оцінки активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства, ставить під сумнів відповідність облікових записів фактам господарського життя, власне реальність даних бухгалтерської звітності носить суб'єктивний характер, а значить містить певну міру невизначеності для зовнішніх користувачів фінансової звітності. Сьогодні вимагає від бухгалтерського обліку не констатації реалій, а спробу надати певні оціночні судження щодо реальних господарських фактів, які лише частково можуть передати їх дійсний зміст, які сьогодні є основою для прийняття управлінських рішень реальними учасниками в реальному економічному середовищі.

Проблеми оцінки були і залишаються важливими для теорії та практики бухгалтерського обліку, адже вона є одним з основних його елементів. Так, професор Я. В. Соколов писав: «Поза грошовою оцінкою немає і не може бути системи бухгалтерського обліку. Завдяки оцінці бухгалтери досягають неможливого: вони зводять гроші, матеріали, ліцензії, іноземну валюту, основні засоби, борги, витрати, розкрадання, нестачі в одну загальну суму (актив) і працюють з нею; і все це завдяки єдиному вимірнику: умовному і безумовному одночасно» [3].

Отже, сьогодні важливо розуміти імовірнісну природу даних фінансової звітності, про що писав ще у 1912 році О.П. Рудановський, говорячи про зв'язок методології бухгалтерського обліку з сучасною йому методологією статистики [4].

Застосування МСФЗ дозволяє одні і ті ж самі статті фінансової звітності оцінювати по різному, спираючись не на формальну логіку, а на інтереси її користувачів. Це, з одного боку, свідчить про об'єднання інтересів різних груп користувачів інформації, а з другого – визначає їх протиріччя. Як результат використання в теорії та практиці різноманітних методів оцінки призводить до порушення співставності показників фінансової звітності.

Співставність показників фінансової звітності визначаються основними принципами бухгалтерського обліку і фінансової звітності сформульованими у ст. 4 Закону України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, а саме обачності, послідовності, неперервності та історичної собівартості, яка є пріоритетною при оцінці активів підприємства.

Співставність показників можна забезпечити наступним чином:

- введенням додаткових коригуючих рахунків;
- складанням пояснювальної записки про використані методи оцінки у примітках до фінансової звітності.

Але у будь-якому випадку присутня певна міра невизначеності для зовнішніх користувачів, що змушує їх самостійно здійснювати оцінку активів та зобов'язань підприємства, що призводить до збільшення трансакційних витрат.

Наявність бухгалтерського обліку і необхідність здійснення податкових розрахунків, звужує коло зовнішніх користувачів до кредиторів і потенційних інвесторів. Тому, як зазначає Ричард Г. Слоан, професор бухгалтерського обліку каліфорнійського університету, стандарти бухгалтерського обліку та бухгалтери повинні дотримуватися стандартної оцінки – за історичною собівартістю, а завдання оцінки справедливої вартості і пов'язаної з нею невизначеністю лишити інвесторам [5].

Література:

1. Леотэ Э. Инвентарь, баланс и вывод результатов в акционерных предприятиях / Э. Леотэ // Счетоводство, 1899, № 17-18
2. Закону України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, від 16.07.1999 № 996-XIV / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Соколов Я.В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов // М. «Финансы и статистика», 2000. с. 198.
4. Рудановский А.П. Общая теория учета и оценка Московского городского счетоводства с точки зрения счетной теории и счетной практики в их современном развитии / А.П. Рудановский // М.: Городская тип. 1912.
5. By Richard G. Sloan Fair-Value Guesswork Is Best Left to Investors // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/news/2012-04-29/fair-value-guesswork-is-best-left-to-investors.html>